

Samfundet S:t Erik Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2019-01-14

Södermalm 8:1 m fl, vid kv Bondeson Större, S-Dp 2015-12748

Sammanfattning av Samfundet S:t Eriks synpunkter

Samfundet S:t Erik anser att Vita bergens omistliga kulturmiljö med sin småskaliga bebyggelse och speciella bergparkskaraktär påverkas mycket negativt av planens föreslagna nybebyggelse. Genom den stora byggnadsvolymen utradas det viktiga sambandet mellan Vita bergen och Nytorget, både historiskt och visuellt. En förutsättning för nybyggnationen är att bergsskärningen i hörnet Skånegatan/Renstiernas Gata sprängs bort vilket Samfundet finner oacceptabelt. Samfundet S:t Erik bedömer att flera av värdekärnorna i riksintresset *Stockholms innerstad med Djurgården* riskerar att skadas påtagligt om planförslaget genomförs, vilket därför avstyrks bestämt.

Planförslaget

HSB har fått markanvisning av staden för att bygga ett flerfamiljshus i 4-6 våningar i det sydvästra hörnet av Renstiernas Gata och Skånegatan. För att möjliggöra bygget måste en bergsskärning, som utgör en del av Vita bergen, sprängas bort. Tomten är enligt gällande detaljplan utlagd som parkmark och nyttjas delvis av förskolan som ligger strax väster därom. Den nya bebyggelsen som ska rymma 34 lägenheter föreslås få samma höjd som grannhuset från sent 1970-tal, kv Bondeson 17, på andra sidan Skånegatan.

Områdets historik

Det aktuella planområdet ingår i det kulturresevat, som bildades redan 1956, Vita bergen. Reservatet är ett resultat av den motion som den socialt engagerade politikern Anna Lindhagen lade fram redan 1913 om ett "bevarande av en del äldre karaktäristiska och pittoreska småbyggnader och trädgårdstäckor i huvudstaden." Det sträcker sig från Barnängens koloniområde i öster till Nytorget i väster, Skånegatan i norr och Malmgårdsvägen i söder. De låga trähusen vid Bergsprängargränd och Mäster Pers Gränd är en del av den utkantsbebyggelse som växte upp här i stadens periferi under 1700-talet. Längs Malmgårdsvägen på Nytorgets östra sida finns byggnader av mer stadsliknande karaktär med omväxlande sten- och trähus. På 1930-talet sprängdes en del av Vita bergen bort för framdragningen av Renstiernas Gata, vilket gjorde det tidigare sambandet mellan Nytorget och Vita bergen något mindre tydligt. SKB:s flerfamiljshus längre söderut på Renstiernas Gata tillkom 1988–90 liksom förskolebyggnaden på Skånegatan, den senare väl anpassad till den äldre småskaliga bebyggelsen. Över hela området tronar Sofia kyrka, invigd 1906.

Kulturhistoriska värden

Vita bergen, som det aktuella planområdet de facto är en del av, är utpekad som en värdekärna i riksintresset *Stockholms innerstad med Djurgården*. Den tidiga bebyggelsen på malmarna, som t ex Vita bergens, är en viktig del av Stockholms stadsbyggnadshistoria då den berättar om äldre tiders människors liv och verksamhet. Området är skyddat som kulturresevat i detaljplan och såväl den äldre bebyggelsen längs Nytorgets östra sida som den i Vita bergen har skyddsbestämmelser i gällande plan.

Planområdet berör ytterligare en värdekärna i samma riksintresse, nämligen Vitabergsparken i egenskap av en så kallad bergspark. Vitabergsparken är tillsammans med Tantolunden, Kronobergsparken och Vasaparken ett viktigt exempel på de bergsparkar som anlades i Stockholm under det sena

1800-talet. De var en del i förverkligandet av Albert Lindhagens planer där bergiga områden i staden reserverades som parker för att erbjuda grönska och rekreation för stadens invånare. Den för nybebyggelse aktuella bergsskärningen i kv Bondeson Större utgör därför ett viktigt särdrag i värdekärnan Vitabergsparken som bergspark. I den inom projektet framtagna antikvariska konsekvensanalysen (Tyréns, 2018) fastslås under rubriken *Samlad bedömning* att "planförslaget kommer att påverka befintliga kulturhistoriska värden på ett negativt sätt." En utredning, *Tre bergsformationer på Södermalm, Stockholm, Bedömning av kulturhistoriskt värde och känslighet mot förändring*, togs fram redan 2014 på uppdrag av Stockholms stad (Nyréns arkitektkontor) med syftet att fungera som kunskapsunderlag och stöd vid planering och exploatering av platser med inslag av synligt berg. Utredningen slog fast att just bergsskärningen i kv Bondeson Större har ett högt kulturhistoriskt värde

Samfundet S:t Eriks synpunkter på planförslaget

Vita bergens omistliga kulturmiljö med sin småskaliga och varierade bebyggelse och speciella bergparkskaraktär påverkas enligt Samfundet på ett oacceptabelt sätt av den föreslagna nybyggnationen, som inte på något sätt samspelar med den äldre kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen. Den stora byggnadsvolymen skulle skapa en barriär som gör att det historiska sambandet och den visuella kopplingen mellan Vita bergen och den äldre bebyggelsen längs Nytorgets östra sida, idag fullt avläsbar och viktig för förståelsen av områdets historia, skulle gå helt förlorad. Siktlinjen mellan Nytorget och Vita bergen, både österut och västerut, uttraderas totalt genom den föreslagna nybebyggelsen.

Det kan konstateras att omfattningen av berg i dagen i innerstaden har minskat i takt med stadens expansion och olika utbyggnadsskeden. De kvarvarande bergsformationerna är en omistlig del av Stockholms skärgårdskaraktär och måste därför visas särskilt stor hänsyn vid exploatering. Landskapstypen är en ändlig resurs som inte kan återskapas när den väl försvunnit. Det här aktuella berget är ett viktigt stadsbyggnadselement som också berättar om 1900-talets framdragning av Renstiernas Gata. I planförslaget föreslås att bergsskärningen i korsningen Skånegatan/Renstiernas Gata sprängs bort för att ersättas av det nya flerfamiljshuset. Med hänvisning till vad som sagts ovan finner Samfundet detta helt oacceptabelt. En negativ konsekvens är även att den befintliga förskolans utemiljö kommer att försämrats påtagligt, både vad ljusförhållandena beträffar och för att barnens lektyta halveras.

I planbeskrivningen beskrivs planens syfte på följande sätt: "Utgångspunkt för den nya bebyggelsen är att områdets höga kulturmiljövärden ska värnas. En anpassad och högkvalitativ arkitektur i samspel med kulturmiljön är en förutsättning." Samfundet S:t Erik kan konstatera att det framtagna planförslaget rimmar synnerligen illa med denna målsättning vilket även gäller det i översiktsplanen uttalade önskemålet från stadens sida om "värdeskapande kompletteringar". Den för cirka trettio år sedan uppförda bostadsbebyggelsen för SKB längs Renstiernas Gata får inte tas som intäkt för att det går att bygga vidare på samma sätt. Vita bergen är en av stadens känsligaste miljöer. En förtätning som den här föreslagna är därför helt olämplig, för att inte säga omöjlig, och innebär en övervägande risk att skada riksintresset påtagligt.

Samfundet S:t Erik avstyrker därför bestämt det aktuella planförslaget.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Suzanne Lindhagen
Styrelseledamot

Sebastian Ulvsgård
Styrelseledamot